

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 1 juni 2006

Mål nr

B 3076-04

KLAGANDE

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

MOTPART

MD

Ombud och offentlig försvarare: Advokat UJ

SAKEN

Näringsförbud

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 8 juni 2004 i mål B 2909-03

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut såvitt nu är i fråga.

För biträde åt MD i Högsta domstolen tillerkänns UJ ersättning av allmänna medel med fyrtiotusenniohundrasextiofem (40 965) kr, varav 22 830 kr avser arbete, 12 234 kr tidsspillan och 5 901 kr utlägg. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 8 193 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att MD skall meddelas näringsförbud för en tid av tre år från dagen för Högsta domstolens dom.

MD har bestritt ändring.

DOMSKÄL

Enligt 1 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall sådant förbud, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamhet och därvid gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa. Vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt skall enligt 3 § första stycket särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet. Om näringsidkaren gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader skall enligt andra stycket samma paragraf

näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt om inte särskilda skäl talar mot det.

Genom hovrättens dom har MD dömts för grovt skattebrott till fängelse tio månader. Brottsligheten bestod i att han i sina deklARATIONER för inkomståren 1996 – 1999 från beskattning undanhållit uttag ur sin näringsverksamhet på 516 490 kr, varvid fara förelegat för undandragande av skatt med drygt 250 000 kr. De undanhållna beloppen hänförde sig till ett trettiotal av MD förfalskade handlingar som han använt i bokföringen.

Som domstolarna funnit har MD grovt åsidosatt vad som ålegat honom som näringsidkare varvid han gjort sig skyldig till brott som inte är ringa. Då det för grovt skattebrott är föreskrivet fängelse i lägst sex månader föreligger det en presumtion för att det skall anses påkallat från allmän synpunkt att näringsförbud meddelas MD. Frågan är nu om det finns särskilda skäl som kan bryta denna presumtion.

Presumptionsregeln infördes år 1996 i samband med att regleringen av institutet näringsförbud skärptes i fråga om förbud i anledning av brott. I förarbetena uttalades då att det är viktigt att reglerna om näringsförbud tillämpas med fasthet och konsekvens när det finns förutsättningar för ett näringsförbud och att förbud i princip alltid skall meddelas vid brott som inte är ringa om det är påkallat från allmän synpunkt. Beträffande presumptionsregeln anfördes att det för institutets trovärdighet är viktigt att näringsförbud regelmässigt meddelas vid kvalificerad brottslighet men att även vid sådan brottslighet omständigheterna i det särskilda fallet kan vara sådana att ett näringsförbud inte är påkallat och att presumptionen därför bör kunna brytas om det finns särskilda skäl. Det angavs att det vid denna bedömning måste göras en samlad avvägning av skälen för och emot näringsförbud, varefter gavs två

exempel på fall då särskilda skäl kan föreligga, nämligen dels om domstolen med tillämpning av 23 kap. 5 § brottsbalken dömt till ett lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet, dels om gärningen framstår som en engångsföreteelse efter en lång tids regelrätt drivande av näringsverksamhet.

(Prop.1995/96:98 s. 23 f. och 36.)

Utöver vad som nu redovisats angavs inte närmare vilka förhållanden som skulle kunna utgöra särskilda skäl för att bryta presumtionen. De uttalanden som gjordes i lagstiftningsarbetet tyder emellertid på att utrymmet för att anse särskilda skäl föreligga avsetts vara tämligen begränsat. Vid bedömningen blir, som hovrätten anfört, syftet bakom bestämmelserna om näringsförbud av betydelse.

Lagen om näringsförbud infördes främst i syfte att bekämpa ekonomisk brottslighet. Näringsförbud skulle i första hand rikta sig mot sådana personer som genom allvarliga åsidosättanden åstadkommer betydande skador för samhället. Förbud borde komma i fråga främst för den som vid återkommande tillfällen åsidosätter de normer som gäller för näringsverksamhet. Det var för att särskilt markera detta som det infördes ett krav på att ett förbud skulle vara påkallat från allmän synpunkt och det angavs att innebörden härav borde vara att domstolen mot bakgrund av de oegentligheter som näringsidkaren har gjort sig skyldig till vid en samlad bedömning finner att vederbörande bör avstängas från rätten att driva näring, varvid behovet av att undanröja en skadehärd borde tillmätas stor betydelse. Näringsförbudet skulle alltså främst vara framåtsyftande men det angavs att det även om prognosen var god kunde finnas skäl för ett förbud av allmänpreventiva skäl eller om det skulle framstå som stötande att låta en person som gjort sig skyldig till allvarliga oegentligheter i näringsverksamhet få fortsätta att ägna sig åt sådan. Det betonades att det skall vara fråga om en helhetsbedömning vid vil-

ken hänsyn även skall tas till omständigheter som talar till näringsidkarens förmån. (Prop. 1985/86:126 s. 59 f. och 154.)

Vid prövningen av om näringsförbud bör åläggas MD skall det alltså – med utgångspunkt i att en presumtion för näringsförbud gäller – göras en samlad avvägning av skälen för och emot förbud vari ingår en bedömning huruvida han i fortsättningen kan antas följa de regler som gäller för drivande av näringsverksamhet.

Av utredningen framgår att MD, innan han fick besked om att hans verksamhet skulle bli föremål för skatterevision, hade upphört med sin brottsliga verksamhet och vidtagit åtgärder för att sanera sina bolags ekonomi. Den förlustbringande rörelse som hade givit upphov till oegentligheterna avvecklades utan att borgenärerna blev lidande. Det framgår vidare att han följt sin avbetalningsplan med kronofogdemyndigheten, omfattande drygt 3,6 miljoner kr, och att han numera avbetalat alla skulder enligt planen.

Enbart det förhållandet att en näringsidkare självmant upphör med systematiska oegentligheter och gör rätt för sig kan som regel inte utgöra tillräckligt underlag för bedömningen att ett näringsförbud inte skall anses påkallat från allmän synpunkt. Från de förutsättningar som i fråga om MD var för handen vid den tidpunkt då tingsrätten dömde i målet fanns det sålunda inte tillräckliga skäl till annat än att ålägga honom näringsförbud. Förutsättningarna får emellertid numera anses vara förändrade, vilket delvis sammanhänger med den långa tid som utan att MD kan lastas för detta kommit att förflyta innan målet avgörs slutligt. MD har ostridigt hela tiden efter brottsligheten, drygt sex år, i sina bolag drivit verksamhet utan anmärkning och det finns inte heller något som tyder på att han i framtiden skulle göra sig skyldig till oegentligheter i sin näringsverksamhet. Den brottslighet som han gjort sig skyldig

till har visserligen skett systematiskt och pågått under en relativt lång tid men den kan inte anses ha varit av så allvarligt slag att det skulle framstå som stridande mot allmänpreventiva intressen eller som stötande att, vid ovan angivna förhållanden, MD får fortsätta att ägna sig åt näringsverksamhet.

Vid en samlad bedömning får det anses föreligga särskilda skäl mot att nu meddela MD näringsförbud. Hovrättens domslut skall således fastställas såvitt nu är i fråga.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Regner, Lindeblad (referent),
Nyström och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Hedvall